

<https://doi.org/10.5559/di.34.3.06>

PREGLED BIOPSIHOSOCIJALNIH ČIMBENIKA POVEZANIH SA SEKSTINGOM U ADOLESCENATA

Arta DODAJ
Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju,
Zadar, Hrvatska

UDK: [159.9:159.922.8]:[176:004.773.6]
343.542-053.6:004.773.6

Pregledni članak

Primljeno: 10. lipnja 2024.

U zadnjem je desetljeću zabilježen znatan porast istraživanja sekstinga među adolescentima, što je rezultiralo značajnim pomacima u razumijevanju njegovih korelata. Cilj je ovoga preglednog rada pružiti sveobuhvatan pregled biopsihosocijalnih rizičnih i zaštitnih čimbenika seksting ponašanja u adolescentima. Analizom je obuhvaćeno 36 empirijskih studija, identificiranih pretraživanjem baza EBSCO, PubMed, Web of Science i Scopus, objavljenih do 18. travnja 2025., koje istražuju razne čimbenike sekstinga u skladu s biopsihosocijalnim modelom. Ovaj pregledni rad pokazuje da individualni čimbenici uključuju sociodemografske varijable, osobine ličnosti – poput impulzivnosti i traženja uzbuđenja, sklonost rizičnom ponašanju, uporabu psihoaktivnih sredstava i psihološke poteškoća. Kontekstualni čimbenici uključuju obiteljsku dinamiku, poput roditeljske kontrole i komunikacije, vršnjačke norme i pritisak, te čimbenike vezane uz intimne partnere i školsko okruženje s izraženim preventivnim programima. Širi kontekstualni čimbenici, poput kulturnih normi, također su značajno povezani sa sekstingom. Iznese su preporuke za buduća istraživanja i praksu s ciljem boljeg razumijevanja sekstinga među adolescentima, uključujući potrebu za integriranim intervencijama koje naglašavaju mnogo čimbenika inherentnih u raznim oblicima sekstinga.

Ključne riječi: seksting, bioekološki model, adolescenti, individualni čimbenici, čimbenici odnosa, kontekstualni čimbenici

Arta Dodaj, Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju,
Ul. Šime Vitasovića 2, 23000 Zadar, Hrvatska.
E-mail: adodaj@unizd.hr

Upotreba digitalne tehnologije važan je prediktor online seksualnoga ponašanja mladih (Oriza i Hanipraya, 2020), među kojima se u zadnje vrijeme ističe seksting, odnosno razmjena (slanje, primanje ili prosljeđivanje) seksualnih sadržaja elektroničkim putem (Klettke i sur., 2014). O sekstingu se često raspravlja u kontekstu dobrovoljnoga sekstinga kao o modernom obliku seksualnog izražavanja, koji podrazumijeva međusobnu razmjenu poruka uz poštovanje i pristanak, bez prisile ili pritiska te bez dijeljenja sadržaja s trećim osobama (Touloupis, 2024). Međutim, prisilni ili nedobrovoljni seksting uključuje namjeru nanošenja štete osobi koja dijeli seksualni sadržaj ili prisiljavanje druge osobe na dijeljenje takva sadržaja (Wolak i Finkelhor, 2011) te se povezuje s raznim oblicima digitalnoga seksualnog nasilja (Ringrose i sur., 2013).

Recentna istraživanja znatno su usmjerena na razumijevanje razloga zbog kojih mladi sudjeluju u sekstingu, kao i na razmatranje čimbenika koji predviđaju seksting kao rizično ponašanje, ali i normativno razvojno ponašanje (Steinberg i sur., 2019). Na seksting utječe niz čimbenika koji su često međusobno povezani. Identifikacija tih čimbenika predstavlja složen zadatak, što se odražava u teorijskim istraživačkim okvirima koji se rabe za razumijevanje sekstinga. Iako su mnogi modeli primijenjeni u razumijevanju prediktora seksting ponašanja, većina njih nude statične pristupe koji se usredotočuju na karakteristike pojedinca i konteksta. U tom smislu biokološki teorijski okvir predstavlja značajan iskorak, jer omogućuje sveobuhvatno razumijevanje dinamičke interakcije između pojedinca i okoline te naglašava kako se ponašanje oblikuje na više razina utjecaja – individualnoj razini, relacijskoj razini, razini zajednice i razini društva.

Prikaz čimbenika povezanih sa sekstingom koristan je prilikom pregleda znanstvene literature o toj temi. Međutim, primjena teorijskog okvira za klasifikaciju empirijskih nalaza u specifične kategorije može biti korisna u sustavnom pregledu iz dva razloga. Prvo, teorija, uz potencijalne determinante (ili korelate), pruža strukturu i kontekst za logičko promišljanje o tim determinantama i njihovim međusobnim odnosima (Shoemaker i sur., 2004). Drugo, klasifikacija empirijskih nalaza prema teorijskim postavkama olakšava identifikaciju nedovoljno istraženih aspekata unutar određenoga područja. Na primjer, ako su istraživanja dominantno usmjerena na stavove, dok su kontekstualni čimbenici rijetko razmatrani, to upućuje na istraživačke praznine i potrebu za budućim znanstvenim usmjerenjima prema istraživanju navedenih čimbenika.

Stoga je cilj ovog rada sažeti dostupnu znanstvenu literaturu o čimbenicima koji utječu na seksting među adolescentima, pri čemu se biokološki teorijski okvir rabi kao temeljni pristup analizi. U dosadašnjoj literaturi nedostaju sustavni

pregledi koji na teorijski utemeljen način analiziraju i objedinjeno prikazuju prediktore sekstinga među adolescentima. Proširivanje razumijevanja čimbenika koji utječu na seksting, upotrebom modela koji ima značajnu empirijsku potporu i široku primjenu u psihologiji za predviđanje ljudskoga ponašanja, osobito u razdoblju adolescencije koje je karakterizirano početnim seksualnim izražavanjem (Arnett, 2000), znači i važan doprinos u oblikovanju ciljanih preventivnih i intervensijskih mjera.

BIOEKOLOŠKI TEORIJSKI OKVIR RAZUMIJEVANJA SEKSTINGA

Bronfenbrennerov bioekološki model razvoja (Bronfenbrenner, 1977, 1979), jedan od najpoznatijih u znanstvenoj literaturi, analizira složenost raznih čimbenika koji utječu na ljudsko ponašanje kroz višerazinski sustav. Na razini mikrosustava, koja je najbliža pojedincu, osoba izravno u interakciji s obitelji, školom i vršnjacima oblikuje svoje stavove i ponašanja. Ti se konteksti međusobno povezuju na razini mezosustava – primjerice, interakcija između obitelji i škole može znatno utjecati na život mlade osobe. Egzosustav, udaljenija razina, uključuje kontekste koji neizravno utječu na živote mladih, poput šire obiteljske dinamike i čimbenika u zajednici. Makrosustav, najudaljenija razina, obuhvaća širi društveni, kulturni, politički i ekonomski okvir koji oblikuje institucije i društvene trendove te, posljedično, utječe na okruženje mladih.

Prema dostupnim saznanjima, dosad ni jedan rad nije sustavno ponudio pregled determinanti sekstinga kroz bioekološki teorijski okvir. Primjena ekološke perspektive na seksting pruža prednost u odnosu na druge potencijalne modele jer uzima u obzir prirodu seksting ponašanja, koje se ne događa izolirano, nego u socijalnom i kulturnom kontekstu. Iako se seksting događa online, nije odvojen od sociokulturnih čimbenika. Naprotiv, online interakcije ljudi odražavaju sociokulturne čimbenike njihova stvarnog okruženja. Drugim riječima, seksting se ne odvija u "socijalnom vakuumu". Mladi ljudi koriste se tehnologijom za sudjelovanje u sekstingu, ali i socijalno okruženje svakako ima važnu ulogu u povećanju ili smanjenju vjerojatnosti sudjelovanja u takvu ponašanju. Ovaj model također omogućuje razumijevanje interakcija između raznih razina socijalnih ekoloških čimbenika, koji su već utvrđeni kroz empirijska istraživanja. Iako pojedina istraživanja nisu ispitivala prediktore sekstinga unutar bioekološkoga modela, identificirala su niz individualnih, relacijskih i kontekstualnih čimbenika koji mogu pridonijeti objašnjenju seksualnoga ponašanja, a koji će biti detaljnije analizirani u daljnjem tekstu. Stoga je cilj ovoga pregleda bio odgovoriti na sljedeće istraživačko pitanje: koji su čimbenici sekstinga među adolescentima unutar bioekološkog okvira?

METODE

Radovi su identificirani pretraživanjem elektroničkih znanstvenih baza podataka EBSCO, Pubmed, Web of Science i Scopus, objavljeni zaključno sa 18. 4. 2025. Pretraživani su radovi na hrvatskom i engleskom jeziku. Ključne riječi za pretraživanje literature bile su: "seksting" kombinirano s riječima "prediktori", "čimbenici", "determinante", "korelati", "adolescenti". U pregledu su uzeti u razmatranje radovi koji su ispunjavali sljedeće kriterije: (a) sudionici su bili u dobi od 10 do 18 godina (fazi adolescenciji); (b) radilo se o empirijskim istraživanjima. Iz pregleda su isključeni: a) pregledni radovi, metaanalize, poglavlja u knjigama i studije slučaja; b) radovi koji su uključivali populaciju mladih odraslih i odraslih. Kroz pretraživanje baza podataka identificirano je 107 istraživanja objavljenih između 2011. i 2025. godine. Od tih 107 istraživanja 71 je isključen, a 36 je razmatrano za analizu. Bronfenbrennerov model uzet je kao teorijski okvir za organizaciju rezultata istraživanja.

REZULTATI

Pregledom je identificirano 36 istraživanja koja ispituju determinante sekstinga. Glavne spoznaje dobivenih nalaza sažeto su prikazane u Tablici 1.¹

● TABLICA 1
Sažeti prikaz individualnih čimbenika, čimbenika odnosa i širih kontekstualnih čimbenika povezanih sa sekstingom

Na temelju Bronfenbrennerova modela, rezultati studija organizirani su prema individualnim i kontekstualnim čimbenicima. Kontekstualni čimbenici obuhvatili su samo mikrosustav, tj. čimbenike odnosa na razini obitelji, vršnjaka, intimnoga partnera i škole, kao i širi kontekstualni čimbenik kulture.

Kategorija	Potkategorija	Varijable
Individualni čimbenici	Sociodemografska obilježja	(+/0) dob (+/-/0) spol (+/0) seksualna orijentacija
	Osobine ličnosti	(+) impulzivnost (+) traženje uzbuđenja
	Stavovi	(+) stavovi prema sekstingu
	Ponašanje	(+) nasilna i delinkventna ponašanja (+) rizična seksualna ponašanja (+) uporaba psihoaktivnih supstanci
	Emocionalno doživljavanje	(+) depresija i anksioznost (+) smanjena emocionalna dobrobit
Čimbenici odnosa	Obitelj	(+/-/0) roditeljski nadzor (-/0) postavljanje roditeljskih pravila (-) obiteljska komunikacija (-) obiteljska kohezija (+) visoka obiteljska fleksibilnost (0) roditeljsko prihvaćanje sekstinga

(Nastavak)

Kategorija	Potkategorija	Varijable
	Vršnjaci	(+ / 0) vršnjačke norme (+) pritisak vršnjaka (0) vršnjačka podrška
	Intimni partner	(+) pritisak intimnog partnera (+) produbljivanje intimnih odnosa (+) konflikti u intimnim vezama
	Škola	(-) provođenje preventivnih programa nasilja u školi (-) povezanost sa školom
Širi kontekstualni čimbenici	Kultura	(+) kulturne razlike u prirodi sekstinga (+) kulturne razlike u stavovima prema sekstingu (+) tradicionalne vrijednosti

Napomena. (+) pozitivna povezanost s učestalosti sekstinga; (–) negativna povezanost s učestalosti sekstinga; (0) nema statistički značajne povezanosti.

Individualni čimbenici

Sociodemografske varijable. Demografske varijable često se istražuju u kontekstu sekstinga, pri čemu se dob i spol ističu kao najčešće ispitivani čimbenici. Istraživanja vezana uz dob konzistentno pokazuju da je starija dob adolescenata povezana s češćim sudjelovanjem u raznim oblicima sekstinga u većini istraživanja (Baumgartner i sur., 2014; Barrense-Dias i sur., 2022; Dake i sur., 2012; Gil-Llario i sur., 2020; Gregg i sur., 2018; Lee i sur., 2013; Rice i sur., 2018; Van Ouytsel i sur., 2019b; Wood i sur., 2015). Međutim, jedno kroskulturalno istraživanje Smahel i sur. (2020) upućuju na to da starija djeca, u različitim kulturološkim kontekstima, češće izvještavaju o iskustvu primanja seksualnih sadržaja i neželjenih zahtjeva za slanje seksualnih sadržaja, dok pak nema dobnih razlika u slanju seksualnih sadržaja u većini ispitivanih zemalja. Također, kvalitativna studija Lippman i Campbell (2014) upućuje na razlike u doživljaju sekstinga s obzirom na dob, pri čemu stariji adolescenti seksting doživljavaju kao ponašanje koje ima za cilj uspostavljanje ili održavanje romantičnih ili seksualnih odnosa, dok mlađi adolescenti ovu aktivnost povezuju s razmjernom seksualno sugestivnih (ali ne eksplicitnih) fotografija s prijateljima. Također, istraživanje Reed i sur. (2020) naglašava da mlađe djevojčice češće primaju zahtjeve za slanje seksualnih sadržaja u odnosu na starije te da su pozitivne emocionalne reakcije na takve zahtjeve izraženije kod mlađih djevojčica.

Iako su rezultati u pogledu spola nedosljedni, nekoliko studija ipak pokazuju slične obrasce. Četiri studije (Baumgart-

ner i sur., 2014; Reed i sur., 2020; Van Ouytsel i sur., 2019b; Wood i sur., 2015) ističu da i dječaci i djevojčice sudjeluju u raznim oblicima sekstinga, pri čemu su obrasci sudjelovanja varijabilni, ovisno o specifičnostima kulture, odnosno države u kojoj se istraživanje provodi. Unatoč tim varijacijama, pet studija naglašava kako ne postoje značajne razlike u sudjelovanju u sekstingu s obzirom na spol (Beckmeyer i sur., 2019; Dake i sur., 2012; Lippman i Campbell, 2014; Huntington i Rhoades, 2023; Van Ouytsel i sur., 2019a). S druge strane, rijetke studije primarno ističu češće sudjelovanje djevojčica (Lee i sur., 2013; Setty, 2019) ili dječaka u sekstingu, osobito u kontekstu slanja, primanja i/ili objavljivanja seksualnih sadržaja (Gil-Llario i sur., 2020; Gregg i sur., 2018; Smahel i sur., 2020).

Uz navedene varijable, seksualna orijentacija ispituje se kao važna odrednica sekstinga. Dvije studije ističu njezinu ulogu u objašnjenju ovoga ponašanja. Nalazi Rice i sur. (2018) pokazuju da pripadnost LGBTQ+ skupini znatno pridonosi učestalijem primanju, ali ne i slanju seksualnih sadržaja. Slično tome, Van Ouytsel i sur. (2019b) izvještavaju da LGBTQ+ adolescenti češće sudjeluju u slanju (bilo dobrovoljnom ili prisilnom), primanju i zaprimanju zahtjeva za slanje seksualnih fotografija, dok razlike u odnosu na heteroseksualne vršnjake nisu utvrđene u kontekstu prosljeđivanja (vlastitih ili tuđih) seksualnih sadržaja. S druge strane, studija Beckmeyer i sur. (2019) upućuje na to da seksualna orijentacija nije značajan prediktor slanja ni primanja seksualnih sadržaja, neovisno o prirodi odnosa s osobom s kojom se takva razmjena odvija (romantična/seksualna veza ili ne).

Osobine ličnosti. Od osobina ličnosti, četiri studije ističu da visoka razina impulzivnosti značajno predviđa učestalije slanje, primanje i/ili objavljivanje seksualno eksplicitnih sadržaja (Gil-Llario i sur., 2020; Gregg i sur., 2018; Temple i sur., 2014). Također, jedna studija upućuje na višu razinu traženja uzbuđenja kao značajan prediktor slanja i objavljivanja seksualnih sadržaja (Baumgartner i sur., 2014).

Stavovi. Što se tiče stavova prema sekstingu, pet studija utvrdilo je da su stavovi prema sekstingu pozitivni i kao takvi povećavaju vjerojatnost uključivanja u njega. Tako, primjerice, dvije kvalitativne studije ističu da adolescenti seksting često doživljavaju kao uobičajeno razvojno ponašanje, pri čemu naglašavaju važnost pristanka (Rousaki, 2022), ili ga percipiraju kao način uspostavljanja i održavanja romantičnih ili seksualnih odnosa (Lippman i Campbell, 2014). Tri kvantitativne korelacijske studije potvrđuju ove nalaze, pokazujući da pozitivni stavovi prema sekstingu – bilo prema slanju, primanju ili

prosljeđivanju sadržaja – povećavaju vjerojatnost sudjelovanja u takvu ponašanju (Gil-Llario i sur., 2020; Lee i sur., 2013; Van Ouytsel i sur., 2017).

Ponašajne varijable. Seksting se konzistentno povezuje s raznim oblicima rizičnih ponašanja. Pet studija potvrđuje povezanost raznih oblika sekstinga s nasilnim i delinkventnim ponašanjima (Barrense-Dias i sur., 2022; Dake i sur., 2012; Lee i sur., 2013; Reed i sur., 2019; Valido i sur., 2020), četiri studije i s rizičnim seksualnim ponašanjima (Beckmeyer i sur., 2019; Dake i sur., 2012; Rice i sur., 2018; Valido i sur., 2020). Nadalje, četiri studije ističu povezanost sekstinga s upotrebom psihoaktivnih supstanci (Dake i sur., 2012; Valido i sur., 2020; Reed i sur., 2019; Temple i sur., 2014).

Varijable emocionalnoga doživljavanja. Seksting je povezan i s raznim aspektima mentalnoga zdravlja, pri čemu pet studija upozoravaju na povezanost sekstinga sa psihološkim poteškoćama, poput depresije i anksioznosti (Dake i sur., 2012; Dodaj i sur., 2019; Reed i sur., 2019; Temple i sur., 2014) ili lošijom emocionalnom dobrobiti (Barrense-Dias i sur., 2022).

Čimbenici odnosa

Obitelj. Čimbenici obiteljskog okruženja predstavljaju najsloženije prediktore u integrativnom socioekološkom modelu, jer obuhvaćaju razne aspekte. Čimbenici obiteljskog okruženja koji su najčešće istraživani u dosadašnjim studijama uključuju roditeljski nadzor, postavljanje roditeljskih pravila te određene aspekte obiteljskoga funkcioniranja i komunikacije. Dosađajne studije upućuju na složene i nejednoznačne nalaze.

U vezi s roditeljskim nadzorom, dvije studije nisu utvrdile značajnu povezanost između roditeljskoga nadzora nad mobilnim telefonima i sekstinga (slanje i primanje seksualno eksplicitnih sadržaja među adolescentima) (Campbell i Park, 2014; Martinez-Prather i Vandiver, 2014). Jedna kvalitativna studija (Rousaki, 2022) o stavovima roditelja prema nadzoru online aktivnosti njihove djece donosi nesuglasne nalaze. Dok su neki roditelji smatrali da roditeljski nadzor može povećati sudjelovanje adolescenata u sekstingu (razmjeni seksualno eksplicitnih sadržaja, posebice u kontekstu slanja), naglašavajući važnost izgradnje povjerenja i otvorenog razgovora, drugi su nadzor doživjeli kao nužnu roditeljsku odgovornost, koja proizlazi iz opasnosti povezanih ne samo sa sekstingom nego s izloženosti seksualno eksplicitnom sadržaju na internetu. Također, neke druge studije kvantitativnom metodologijom upućuju na značajne efekte roditeljskoga nadzora na ponašanje adolescenata u kontekstu sekstinga. Na primjer, Atwood i sur. (2017) pokazali su kako roditeljski nadzor

online aktivnosti ima neizravan zaštitni efekt na primanje zahtjeva za slanjem seksualno eksplicitnih sadržaja posredovan privrženošću adolescenata prema roditeljima. Adolescenti s izraženijom privrženosti roditeljima imali su manji restriktivni roditeljski nadzor i, posljedično, niže sudjelovanje u sekstingu. S druge strane, prekomjerna kontrola roditeljskih ponašanja, poput pokušaja reguliranja svih aspekata života adolescenata, kao i učestaliji obiteljski sukobi, bili su povezani s češćim sudjelovanjem u slanju sekstinga, ali samo među skupinom starijih, a ne mlađih adolescenata (Howard i sur., 2023).

Dvije studije upućuju na specifične aspekte roditeljskih pravila i granica kao zaštitne čimbenike sudjelovanja u sekstingu. West i sur. (2014) pokazali su da roditeljska pravila koja se odnose na seksting (npr. pravila o slanju ili primanju seksualno eksplicitnih poruka) te negativni stavovi roditelja prema sudjelovanju adolescenata u seksualnim odnosima značajno predviđaju niže sudjelovanje u sekstingu (slanju i/ili primanju seksualno eksplicitnih sadržaja među dječacima), dok su za djevojčice samo negativni stavovi roditelja prema seksualnim odnosima bili značajni prediktori sekstinga. Romo i sur. (2017) utvrdili su kako su roditeljski razgovori o sigurnosti na društvenim mrežama i postavkama privatnosti bili povezani s manjom vjerojatnosti sudjelovanja u slanju seksualno eksplicitnih sadržaja. U skladu s tim, Confalonieri i sur. (2020) dodaju važan uvid u ulogu roditeljskih pravila, naglašavajući da pravila o sadržajima kojima adolescenti mogu pristupiti izravno pridonosi objašnjenju negativnih stavova prema sekstingu (slanju seksualno eksplicitnih sadržaja), kao i smanjenju sudjelovanja u tom ponašanju. Osim toga, roditeljski nadzor, osobito u kontekstu kontrole mjesta i društva s kojim adolescenti provode vrijeme, ključan je za oblikovanje negativnih stavova prema sekstingu i smanjenje uključenosti u njega. Međutim, zanimljivo je da su otkrili kako samootkrivanje adolescenata o njihovim online aktivnostima roditeljima može imati suprotan učinak, povećavajući učestalost slanja seksualno eksplicitnih sadržaja. Valido i sur. (2020) proširuju dosadašnje spoznaje o roditeljskim pravilima u kontekstu nedobrovoljnoga sekstinga među adolescentima. Njihovi rezultati pokazuju da jasno uspostavljena roditeljska pravila te roditeljska svjesnost o školskim obvezama, prisustvovanju nastavi, prijateljskim odnosima, upotrebi alkohola i droga te posjedovanju oružja značajno pridonosi objašnjenju sudjelovanja u nedobrovoljnom sekstingu (npr. nagovaranje i/ili traženje seksualno eksplicitnih zahtjeva, slanje i/ili pokazivanje seksualno eksplicitnih sadržaja bez pristanka osobe) među adolescentima homoseksualne i biseksualne orijentacije. S druge strane, ovi čimbenici nisu imali značajan doprinos objašnje-

nju sudjelovanja u nedobrovoljnom sekstingu među adolescentima heteroseksualne orijentacije. Također, autori ističu da jasna obiteljska pravila i svjesnost o aktivnostima djece moderiraju odnos između rizičnih ponašanja (kao što su nasilje u školama, veći broj intimnih partnera, konzumacija alkohola/droga) i nedobrovoljnoga sudjelovanja u sekstingu. Kod adolescenata homoseksualne i biseksualne orijentacije viši roditeljski nadzor povezan je s češćim sudjelovanjem u sekstingu, kod onih manje sklonih nasilju, s manjim brojem intimnih partnera i višom konzumacijom alkohola, dok među heteroseksualnim adolescentima viši roditeljski nadzor smanjuje sudjelovanje u sekstingu kod onih s višom konzumacijom alkohola.

Obiteljska dinamika, uključujući obiteljsko funkcioniranje i komunikaciju, također ima značajnu ulogu. Baumgartner i sur. (2012) pokazali su da adolescenti skloni online seksualnim rizičnim ponašanjima, uključujući seksting (slanju seksualno eksplicitnih sadržaja), često imaju nižu obiteljsku kohezivnost. Bianchi i sur. (2019) pronašli su da je među djevojčicama niža obiteljska komunikacija bila povezana s većim sudjelovanjem općenito u sekstingu, sudjelovanjem u sekstingu u svrhu emocionalne regulacije i dijeljenjem seksualno eksplicitnih sadržaja s većim brojem primatelja. S druge strane, visoka obiteljska fleksibilnost (mjerena u kontekstu adaptivne organizacije, uloga i pravila) predviđala je veće sudjelovanje u sekstingu unutar romantičnih veza, dok je pretjerana emocionalna povezanost među članovima obitelji (eng. *enmeshment*) bila pozitivno povezan s nedobrovoljnim prosljeđivanjem tuđih seksualno eksplicitnih sadržaja među adolescenticama. Hunter i sur. (2021) ističu roditeljsku ljubav i podršku, definiranu kroz jasna pravila, poticanje i izraženi interes za budućnost adolescenata, negativnim prediktorima kako aktivnoga sekstinga (slanje ili traženje slanja seksualno eksplicitnih sadržaja) tako i pasivnoga sekstinga (primanje zahtjeva za slanjem seksualno eksplicitnih sadržaja).

Jedno od rijetkih istraživanja koje se bavi stavovima roditelja prema sekstingu, kvalitativno istraživanje Rousaki (2022), pokazuje da su ti stavovi često negativni i rodno specifični. Roditelji smatraju da su adolescenti premladi za sudjelovanje u razmjeni seksualno eksplicitnih sadržaja i nezreli za razumijevanje potencijalnih posljedica. Djevojčice se često percipiraju kao one koje sudjeluju u sekstingu kako bi stekle društveni kapital ili povećale svoju popularnost, dok dječake smatraju inicijatorima tih ponašanja. Također, roditelji iskazuju negativne stavove prema LGBTQ+ i nebinarim osobama u kontekstu njihova sudjelovanja u sekstingu, premda ih smatraju znatizeljnijima i seksualno otvorenijima, tumačeći seksting kao dio istraživanja seksualnog identiteta. Pristanak na sudjelo-

vanje u sekstingu iz roditeljske perspektive promatra se kao oksimoron, jer odluka o slanju seksualno eksplicitnih slika implicira gubitak kontrole nad njihovom daljnjom distribucijom. Na kraju, rezultati Rousaki (2022) pokazuju da roditelji sudjelovanje adolescenata u sekstingu doživljavaju kao odraz lošeg roditeljstva te svoju roditeljsku dužnost vide u osposobljavanju djece za suzdržavanje od takvih aktivnosti. Međutim, u kvantitativnoj studiji provedenoj na uzorku adolescenata iz Belgije (Van Ouytsel i sur., 2017) utvrđeno je da socijalne norme roditelja, odnosno percepcija adolescenata o tome odobravaju li njihovi roditelji sudjelovanje u sekstingu unutar i izvan romantičnih odnosa, nemaju značajan doprinos objašnjenju njihova sudjelovanja u slanju seksualno eksplicitnih sadržaja.

Vršnjaci. Dva najčešće proučavana čimbenika unutar kategorije vršnjaka jesu vršnjačke norme i vršnjačka podrška. U vezi s vršnjačkim normama, četiri provedene studije konzistentno potvrđuju kako pozitivne vršnjačke norme prema sekstingu povećavaju vjerojatnost sudjelovanja u sekstingu. Rice i sur. (2018) utvrdili su da adolescenti koji poznaju vršnjake koji šalju seksualno eksplicitne poruke ili vlastite fotografije češće sami sudjeluju u slanju i/ili primanju seksualno eksplicitnih sadržaja. U studiji provedenoj na uzorku adolescenata iz SAD-a, Maheux i sur. (2019) utvrdili su da većina adolescenata (oko 87,4 %) vjeruje kako "popularni" vršnjaci, bilo djevojke ili dječaci, sudjeluju u slanju seksualno eksplicitnih poruka. Štoviše, nakon kontrole spola i statusa seksualne aktivnosti rezultati su pokazali da su adolescenti koji vjeruju da popularni vršnjaci sudjeluju u sekstingu imali više od deset puta veću vjerojatnost za sudjelovanje u takvu ponašanje. Jedno kvalitativno istraživanje (Lippman i Campbell, 2014) potvrđuje kako adolescenti najčešće sudjeluju u slanju seksualno eksplicitnih sadržaja zbog deskriptivnih normi (percepcije sekstinga kao uobičajenoga ponašanja među adolescentima) te iz želje za odobravanjem i prihvaćanjem od strane vršnjaka. S druge strane, oni koji ne sudjeluju u tom ponašanju najčešće to izbjegavaju zbog straha od mogućih posljedica koje mogu doživjeti od vršnjaka, poput namjernoga širenja seksualno eksplicitnoga sadržaja te zbog straha od narušavanja vlastita ili tuđeg ugleda zbog sudjelovanja u sekstingu. Rezultati Gregga i sur. (2018) pokazuju da su aspekti vršnjačkog učenja, uključujući percepciju da bi vršnjaci odobrili slanje seksualno eksplicitnog sadržaja, važnost vršnjaka u adolescentским aktivnostima te percepcija da vršnjaci sudjeluju u takvu ponašanju, značajni prediktori slanja i primanja seksualno eksplicitnih sadržaja. Nadalje, opći vršnjački pritisak, kao i specifičan pritisak vršnjaka za sudjelovanje u sekstingu, dodatno pridonosi

se objašnjenju sudjelovanja u slanju i primanju seksualno eksplicitnih sadržaja. Iako je ispitano moderira li spol ili samopoštovanje odnos između ispitivanih prediktora i kriterija sekstinga, pokazalo se da te varijable nisu značajni moderatori. Nalazi Van Ouytsel i sur. (2017) pokazuju određenu nedosljednost u vezi s ulogom vršnjačkih normi. S jedne strane, vršnjačke su se norme pokazale značajnim prediktorom sudjelovanja u sekstingu unutar romantičnih odnosa. Adolescenti koji percipiraju da njihovi vršnjaci odobravaju seksting unutar romantičnih odnosa češće su skloni sudjelovati u tom ponašanju. S druge strane, iste norme nisu se pokazale značajnim prediktorom sudjelovanja u sekstingu izvan romantičnih odnosa. Također, vršnjaci kao izvori imitacije nisu imali značajan učinak u objašnjenju sudjelovanja u sekstingu, bilo unutar ili izvan romantičnih veza, što dodatno upućuje na specifičnosti u utjecaju vršnjačkih normi, ovisno o kontekstu. Studija Reeda i sur. (2020) usmjerena na istraživanje efekata vršnjačkih normi na emocionalne reakcije sudionika uključenih u seksting unutar romantičnih odnosa (primanje zahtjeva za slanje vlastitih seksualnih sadržaja ili primanje takvih sadržaja od partnera) pokazala je da je percepcija sekstinga kao uobičajenoga ponašanja među vršnjacima značajan prediktor pozitivnih emocionalnih reakcija kod djevojčica, ali ne i kod dječaka. Nasuprot tome, percepcija o učestalosti sudjelovanja vršnjaka u sekstingu nije se pokazala značajnim prediktorom negativnih emocionalnih reakcija ni kod djevojčica ni kod dječaka.

Nadalje, istraživanja koja su ispitivala povezanost između sudjelovanja u sekstingu, bilo dobrovoljnom ili nedobrovoljnom, i vršnjačke podrške nisu utvrdila značajnu povezanost. Longitudinalna studija Lebedíkove i sur. (2024), provedena s tri točke mjerenja i razmakom od šest mjeseci, nije utvrdila recipročnu longitudinalnu povezanost između dobrovoljnoga sudjelovanja u sekstingu (slanju i primanju) i vršnjačke podrške (definirane kao prihvaćanje od vršnjaka). Slično tome, krossekcijsko istraživanje Valido i sur. (2020) također nije pokazalo povezanost između nedobrovoljnoga sudjelovanja u sekstingu (prisiljavanje na slanje ili primanje seksualno eksplicitnih sadržaja bez pristanka) i percipirane socijalne podrške vršnjaka (ali i odraslih). Naposljetku, Lee i sur. (2013) potvrdili su povezanost vršnjačkoga pritiska za sudjelovanje u sekstingu slanjem vlastitih ili tuđih seksualnih sadržaja.

Intimni partner. U kontekstu partnera ili romantičnih veza i sekstinga, istraživanja najčešće ispituju s kim adolescenti sudjeluju u sekstingu, motive sekstinga te karakteristike intimnog odnosa. Četiri kvantitativne studije (Beckmeyer i sur., 2019; Gil-Llario i sur., 2020; Gregg i sur., 2018; Reed i sur., 2019)

pokazuju kako adolescenti najčešće sudjeluju u slanju i primanju seksualno eksplicitnih sadržaja s romantičnim partnerima, trenutačnim ili bivšim seksualnim partnerima. Ove studije također ističu da su intimni partneri često ti koji prosljeđuju seksualno eksplicitne sadržaje bez pristanka (Reed i sur., 2019). Beckmeyer i sur. (2019) dodatno naglašavaju karakteristike adolescenata koji sudjeluju u sekstingu s romantičnim partnerima, pri čemu su to najčešće stariji adolescenti s ranijim seksualnim iskustvom (oralni, vaginalni ili analni seks) ili iskustvom u romantičnim odnosima.

Kvantitativni nalazi Gil-Llaria i sur. (2020) pokazuju da su motivi produblivanja odnosa s osobom koja se nekom sviđa te zahtjev partnera za sudjelovanjem najizraženiji motivi u sekstingu (slanju, primanju i/ili objavljivanju). Nadalje, prema kvantitativnim nalazima Reed i sur. (2020), najčešći motivi za slanje seksualnih fotografija uključuju zabavu/flert, pritisak od strane druge osobe, seksi poklon za partnera/icu te inzistiranje partnera/ice u vezi na slanju dok osoba ne popusti. Međutim, motivi za seksting razlikuju se s obzirom na spol, pri čemu djevojčice češće doživljavaju pritisak i prisilu od strane druge osobe ili partnera, dok dječaci češće šalju sadržaje kao seksi poklon za partnera/icu u vezi. Također, ovi nalazi pokazuju kako emocionalne reakcije na zahtjev za slanjem vlastitih seksualnih sadržaja ili primanje od strane osobe u vezi odražavaju negativnije emocionalne reakcije za djevojčice, dok dječaci iskazuju pozitivnije emocionalne reakcije. Dvije kvalitativno provedene studije istražujući iskustva sekstinga potvrđuju to da su motivi sekstinga u intimnim vezama često povezani s pritiscima partnera za slanjem seksualnih sadržaja (Lippman i Campbell, 2014; Setty, 2019). Ove studije također potvrđuju kako djevojčice često doživljavaju takav pritisak te sudjeluju u sekstingu kako bi izbjegle gubitak partnera (Lippman i Campbell, 2014; Setty, 2019) ili kako bi potaknule povjerenje i jaču intimnost u vezi (Setty, 2019).

Naposljetku, dvije studije konzistentno pokazuju kako karakteristike veza utječu na seksting. Studija Van Ouytsel i sur. (2019a), oslanjajući se na Sternbergov model ljubavi, pokazuje kako je viša razina strasti, ali ne i prisnosti ili predanosti, povezana s češćim sudjelovanjem u slanju vlastitih seksualnih fotografija u intimnim vezama. Također, autori su utvrdili značajnu povezanost između viših razina verbalnih konflikata i sekstinga u intimnim vezama. Među kontrolnim varijablama (spol, dob, trajanje veze, ranije seksualno iskustvo), samo dulje trajanje veze i ranije seksualno iskustvo pokazali su se značajnim prediktorima sudjelovanja u slanju seksualno eksplicitnih sadržaja. Slično, Huntington i Rhoades (2023) utvrdili su da je ne samo slanje nego i primanje seksualnih sadržaja u intimnim vezama povezano s višim razinama verbalnih konflikata, ali i općenitim doživljajem nasilja u veza-

ma. Međutim, nisu utvrđene razlike u nekim drugim karakteristikama intimne veze, poput kompetentnosti u vezama, vještine odbijanja rizičnih situacija i pozitivne intimnosti. Autori su uočili i efekte interakcije spola i sekstinga na karakteristiku pozitivne intimnosti, pri čemu su dječaci koji sudjeluju u sekstingu, u odnosu na djevojčice koje sudjeluju u sekstingu, ostvarili nižu razinu pozitivne intimnosti.

Škola. Vežano uz okolinske utjecaje, nekoliko studija naglašava važnost školskoga konteksta u predviđanju sudjelovanja adolescenata u sekstingu. Na primjer, Hunter i sur. (2021) utvrdili su da adolescenti koji pohađaju škole s usvojenim programima prevencije nasilja značajno rjeđe sudjeluju u aktivnom sekstingu (slanju vlastitih golih fotografija ili traženje takvih fotografija od drugih). S druge strane, sudjelovanje u pasivnom sekstingu (primanje tuđih golih fotografija bez prethodnoga zahtjeva ili primanje zahtjeva za slanje vlastitih fotografija) niže je među adolescentima koji iskazuju veću povezanost sa školom i njezinim članovima (Hunter i sur., 2021). Također, u jednom istraživanju utvrđeno je kako ispodprosječan školski uspjeh adolescenata značajno predviđa slanje vlastitih seksualnih sadržaja (Barrense-Dias i sur., 2022). Nadalje, jedno od rijetkih kvalitativnih istraživanja, Rousaki (2022), usmjereno na stavove nastavnika i školskog osoblja prema sekstingu adolescenata, pokazuje da su stavovi većinom negativni, pri čemu se adolescenti često percipiraju kao nezreli i nedovoljno svjesni mogućih posljedica, poput dijeljenja sadržaja i negativnog utjecaja na mentalno zdravlje. Ipak, u manjoj mjeri prisutni su stavovi koji seksting vide kao normalnu aktivnost povezanu sa seksualnom znatizeljnom adolescenata, koja ponekad može imati i određene prednosti, poput smanjenja rizika od spolno prenosivih bolesti i trudnoće. Važnu ulogu u oblikovanju stavova nastavnika ima rod, pri čemu su djevojčice često percipirane kao žrtve pritisaka ili kao one koje traže pažnju suprotnoga spola, dok se dječaci predstavljaju kao oni koji vrše pritisak i ostvaruju koristi od sekstinga. Nastavnici, roditelji i odgojitelji smatraju se suodgovornima za praćenje adolescenata u kontekstu sekstinga, no naglašavaju da je edukacija o ovoj temi u školskom kontekstu nedostatna.

Širi kontekstualni čimbenici

Kultura. Širi kontekst može značajno utjecati na seksting, a pregledom postojeće literature utvrđeno je da su dosadašnja kroskulturalna istraživanja uglavnom usmjerena na proučavanje prirode sekstinga (Smahel i sur., 2020; Wood i sur., 2015), stavova prema sekstingu (Dodaj i sur., 2022) te efekata kroskulturalnih čimbenika i određenih individualnih korelata na seksting (Baumgartner i sur., 2014).

Istraživanje EU Kids (Smahel i sur., 2020) analiziralo je učestalost sekstinga (slanja, primanja i neželjenih zahtjeva za slanje vlastitih seksualiziranih sadržaja) među djecom i adolescentima u europskim zemljama. Rezultati pokazuju izražene razlike među državama: slanje seksualnih sadržaja bilo je najčešće u Njemačkoj (18 %), a najrjeđe u Francuskoj (1 %), dok je primanje takvih sadržaja najviše zabilježeno u Belgiji² (39 %), a najmanje u Italiji (8 %). Neželjeni zahtjevi za slanje vlastitih seksualnih sadržaja bili su relativno rijetki u svim zemljama (7 % i manje). Uočene su i spolne razlike u obrascima sudjelovanja: dječaci na Malti i u Srbiji češće šalju seksualizirane sadržaje, dok ih dječaci u Belgiji, Francuskoj, Portugalu i Srbiji češće primaju. Nasuprot tome, djevojčice u Finskoj, Njemačkoj i Litvi češće primaju seksualne sadržaje. Kada je riječ o dobnim razlikama, starija djeca u većini zemalja češće izvještavaju o iskustvu primanja seksualnih sadržaja i neželjenih zahtjeva, dok su dobne razlike u slanju seksualnih sadržaja zabilježene u većini, ali ne i u svim zemljama.

Slično tome, kroskulturalno korelacijsko istraživanje Wood i sur. (2015), provedeno među adolescentima u intimnim vezama u pet europskih zemalja (Bugarska, Cipar, Engleska, Italija, Norveška), upućuju na značajne razlike u učestalosti sekstinga s obzirom na oblik i zemlju. Primanje seksualnih sadržaja pokazalo se najčešćim oblikom sekstinga, osobito među mladima iz Engleske, dok je prosljeđivanje partnerovih sadržaja bilo najmanje učestalo, s najvišim stopama u Bugarskoj. Spolne razlike u ponašanjima uočene su u nekim zemljama, dok se viša dob dosljedno povezuje s većom učestalosti sekstinga u svim državama, osim na Cipru. Najčešći motivi za slanje seksualnih fotografija u svim zemljama bili su: zahtjev partnera, potreba za osjećajem privlačnosti, odgovor na partnerovu fotografiju i šaljiva namjera. Spolne razlike u motivima zabilježene su samo za motiv zahtjeva među sudionicima iz Engleske i Norveške, gdje su motivi zahtjevi za slanjem bili izraženiji kod djevojčica. U većini zemalja emocionalne reakcije na slanje vlastitih seksualnih fotografija uglavnom su pozitivne, dok je prosljeđivanje povezano s negativnim osjećajima. Spolne razlike u emocionalnim reakcijama nakon slanja utvrđene su samo među sudionicima iz Engleske, Italije i Norveške, pri čemu djevojčice rjeđe izražavaju pozitivne osjećaje nego dječaci. Naposljetku, autori su u svim zemljama utvrdili povezanost sekstinga (slanja i primanja) u intimnim vezama s raznim oblicima nasilja u partnerskim odnosima.

Kroskulturalno kvalitativno istraživanje koje su proveli Dodaj i sur. (2022) o stavovima adolescenata prema oblicima sekstinga, ovisno o kontekstu (pod pritiskom partnera, pod pritiskom vršnjaka, iz osvete, dobrovoljno s partnerom ili u svrhu flerta), na uzorku adolescenata iz Hrvatske i Bosne i

Hercegovine pokazuje da stavovi adolescenata prema sekstingu mogu biti pozitivni ili negativni, ovisno o kontekstu, pri čemu su stavovi slični među oba uzorka.

Naposljetku, Baumgartner i sur. (2014) ispitali su efekte individualnih (spol, dob, traženje uzbuđenja, učestalost korištenja interneta) i karakteristika zemlje (tradicionalizam, BDP, pristup širokopojasnom internetu) na sudjelovanje u sekstingu među adolescentima iz 20 europskih zemalja. Rezultati su pokazali da su viša dob i viša razina traženja uzbuđenja univerzalni individualni prediktori sekstinga u svim zemljama, dok karakteristike zemlje nisu izravno utjecale na seksting. Jedino je tradicionalizam značajno predviđao spolne razlike u sekstingu, s izraženijim razlikama u tradicionalnijim zemljama. Dobiveni rezultati upućuju na snažnije efekte individualnih karakteristika u odnosu na karakteristike zemlje u objašnjenju sekstinga.

RASPRAVA

Cilj je ovoga preglednog rada bio pružiti prikaz onih čimbenika koji imaju ulogu u sekstingu tijekom adolescencije. Općenito, pregledom se vidjelo da su istraživanja uglavnom usmjerena na individualne čimbenike, fokusirajući se na sociodemografske varijable, osobine ličnosti, stavove i rizične oblike ponašanja, ali i na čimbenike na razini mikrosustava, poput obitelji, vršnjaka, intimnih partnera i škola, dok su širi kontekstualni ili socijalni čimbenici bili manje zastupljeni. Pregledom je identificiran veći broj individualnih čimbenika i čimbenika odnosa koji utječu na seksting. Ovi nalazi u skladu su s istraživanjima Huntera i sur. (2021) te Valida i sur. (2020), koji su proučavali uzorak od više od dvije tisuće adolescenata i utvrdili da su individualni čimbenici rizičnih ponašanja i/ili relacijski čimbenici značajni prediktori sekstinga. Dodatno, razmatrajući seksting kroz bioekološku paradigmu, ovi su nalazi razumljivi, jer se individualne karakteristike smatraju primarnim odrednicama ponašanja, koje potom mogu biti modificirane međukulturnim utjecajima i njihovim međusobnim odnosima.

Na individualnoj razini, ovaj pregled identificirao je dob i spol kao ključne sociodemografske čimbenike koji utječu na seksting. Dobne razlike dosljedno su dokumentirane u literaturi, pri čemu stariji adolescenti češće sudjeluju u sekstingu. S druge strane, nalazi vezani uz spol su nedosljedni, što upućuje na važnost brojnih drugih čimbenika koji mogu utjecati na seksting, uz sam spol. Osobina ličnosti vezana uz impulzivnost također je prepoznata kao jedan od značajnijih prediktora sekstinga. Dosadašnja istraživanja sugeriraju da impulzivnost povećava vjerojatnost sudjelovanja u rizičnim ponašanjima, i to ili izravno ili neizravno, kroz pojačanu sklonost

prisjećanju pozitivnih ishoda takvih ponašanja (Smith i Anderson, 2001). Stavovi, kao kognitivne varijable, identificirani su značajnim čimbenicima sekstinga, što je u skladu sa socijalno-kognitivnim teorijama (npr. Teorija planiranoga ponašanja, Ajzen, 2014). Dobiveni nalazi upućuju na pozitivnu povezanost sekstinga s raznim oblicima biheioralnih poteškoća, uključujući eksternalizirane (npr. nasilno ponašanje) i internalizirane poteškoće (npr. depresivne simptome). Takvi rezultati upućuju na mogućnost da seksting, osobito u svojim rizičnim oblicima, može funkcionirati na sličan način kao i drugi problematični oblici ponašanja na internetu (Bianchi i sur., 2023).

Drugi čimbenici identificirani su u kontekstualnim okvirima, odnosno isključivo na razini mikrosustava, koji obuhvaća obitelj, vršnjake, intimne partnere i školu. Na razini obitelji, nalazi su nedosljedni, dok istraživanja vezana uz vršnjake jasno upućuju na njihov utjecaj kroz norme i podršku u sudjelovanju u sekstingu, što podržava razvojne perspektive o važnosti utjecaja vršnjaka kao ključnih u razdoblju adolescencije (Kandel, 1986). Ipak, ne smijemo zanemariti kako odnos između roditelja i djeteta i dalje ostaje ključan u oblikovanju razvoja djeteta prema odrasloj dobi. U skladu s nalazima ovoga pregleda, čimbenici vezani uz intimne odnose neupitno su važni za razumijevanje sekstinga, jer je seksting vrlo čest u romantičnim vezama (Beckmeyer i sur., 2019) te ga je stoga nužno promatrati kroz prizmu intimnoga konteksta. Školski kontekst, iako rjeđe obuhvaćen istraživanjima, upućuje na to da sveobuhvatni preventivni programi usmjereni na smanjenje nasilja mogu imati povoljan učinak i na smanjenje pojavnosti sekstinga. Ovakvi nalazi dodatno podupiru postojeće preporuke usmjerene na prevenciju nasilja putem interneta i sekstinga u školskom okruženju, osobito putem edukativnih intervencija i sustavnog razvoja pozitivne školske klime (Hinduja i Patchin, 2012).

Unutar šire kontekstualne razine, kulturne karakteristike pokazale su se značajnima, što podupire ekološku perspektivu koja naglašava važnost razumijevanja ponašanja u okviru društvenoga i kulturnoga konteksta, umjesto njegova promatranja kao izoliranoga fenomena.

OGRANIČENJA I SMJERNICE ZA BUDUĆA ISTRAŽIVANJA

Unatoč znatnoj proliferaciji istraživanja na području seksualnosti i sekstinga među adolescentima u zadnjim godinama, vidi se da i dalje postoji značajan prostor za unaprjeđenje njihove kvalitete. Kvaliteta istraživanja mogla bi se znatno poboljšati kada bi istraživači pridavali veću pažnju (a) teorijskoj utemeljenosti istraživačkih pitanja; (b) valjanosti i pouzdanosti prikupljenih podataka; (c) izboru istraživačkoga dizajna,

pri čemu bi se, kada god je moguće, prednost trebala dati kvaziekperimentalnim i/ili longitudinalnim studijama.

Na primjer, od ukupno 36 pregledanih istraživanja, tek 14 (39 %) izričito je navelo upotrebu teorijskog okvira u provedbi istraživanja. Najčešći teorijski okviri bili su Bronfenbrennerov socioekološki model (3 istraživanja; Hunter i sur., 2021; Smahel i sur., 2020; Valido i sur., 2020) te teorije socijalnog učenja (3 istraživanja; Gregg i sur., 2018; Lee i sur., 2013; Van Ouytsel i sur., 2017). Ostala su istraživanja primjenjivala druge teorijske modele, uključujući: Integrativni model učinaka informacijsko-komunikacijskih tehnologija na dobrobit adolescenata (Lebedíková i sur., 2024), Lingvov teorijski model mobilne komunikacije, adolescencije i socijalne emancipacije (Campbell i Park, 2014), Model dualne obradbe (Gil-Llario i sur., 2020), Model socijalnog razvoja Catalana i Hawkinsa (Howard i sur., 2023), Olsonov kružni (cirkumpleksni) model bračnoga i obiteljskoga sustava, razvojne teorije rizičnoga ponašanja (Bianchi i sur., 2019), Sternbergovu teoriju ljubavi (Van Ouytsel i sur., 2019) te Teoriju rutinske aktivnosti/Teoriju socijalne kontrole (Martinez-Prather i Vandiver, 2014). Većina pregledanih istraživanja (72 %; $n = 26$) rabila je velike uzorke (više od 300 sudionika), dok je tek manji broj studija (8 %; $n = 3$) iskoristio longitudinalne pristupe, a 14 % ($n = 5$) kvalitativne metodologije. Iako je važno priznati da su istraživanja sekstinga metodološki zahtjevna i kompleksna za provedbu, rezultati upućuju na potrebu za daljnjim empirijskim radovima, koji će biti longitudinalne, teorijski utemeljene, ali i eksperimentalne naravi.

Osim procjene metodološke kvalitete, analiza dostupne literature upućuje na to da se većina istraživanja usmjerava na ispitivanje individualnih čimbenika, osobito demografskih karakteristika, poput spola i dobi, te kognitivnih varijabli, poput stavova. Ipak, očit je nedostatak istraživanja koja bi obuhvatila širi spektar individualnih čimbenika, osobito one koji se odnose na kognitivne procese. Primjerice, još uvijek je nejasno kako se proces sekstinga oblikuje i modulira putem kognitivnih mreža te je li u prvom redu vođen afektom, pobudnošću i drugim kognitivnim obrascima. Ovo su teorijska pitanja koja još uvijek nisu dovoljno istražena i koja zahtijevaju daljnje empirijske provjere. Nadalje, iako seksting zasigurno predstavlja kompleksan fenomen oblikovan nizom kontekstualnih čimbenika, pregled literature pokazuje da su istraživački dominantno obuhvaćeni aspekti vezani uz vršnjačke odnose i intimne partnere. Buduća istraživanja trebala bi uključivati dodatne prediktore, osobito one koji proizlaze iz egzosustava (npr. sukob između roditeljske uloge, posla i obitelji te njegov utjecaj na ponašanje djeteta), ali i makrosustava (npr. politička situacija, obrazovni kurikulum) u kontekstu seksting-

ga. Osim toga, potrebno je obuhvatiti i dodatne školske čimbenike (npr. pedagoške prakse, podršku nastavnika) te vršnjačke čimbenike (npr. vršnjačka podrška, suradničko učenje među učenicima), kako bi se dobio sveobuhvatniji uvid u uvjete koji oblikuju ovaj kompleksni fenomen. Na kraju, u širem kulturnom kontekstu, nužno je razmotriti sveprisutnost seksualiziranih sadržaja u društvenim medijima te njihov utjecaj na mlade. Buduća istraživanja trebala bi ozbiljnije razmotriti ove kulturne i medijske aspekte, kako bi se dobila cjelovitija slika čimbenika koji oblikuju ponašanja adolescenata u digitalno doba.

IMPLIKACIJE ZA ŠKOLSKU PRAKSU

Ovaj pregledni rad upućuje na potrebu multisistemskoga pristupa u razumijevanju sekstinga. Na osnovnoj razini, svi odrasli koji rade u školskom kontekstu trebali bi se stručno usavršavati kako bi razumjeli što je seksting te prepoznali kada i kako intervenirati u svrhu podrške mladima. Osim toga, članovi osoblja i učenici trebali bi zajedno raditi na stjecanju znanja i vještina za smanjenje negativnih posljedica sekstinga. Međutim, individualan rad s članovima osoblja ili učenicima neće donijeti stvarne promjene u ponašanju vezanom uz seksting.

Moramo biti svjesni da mladi ljudi vjerojatno neće prestatu rabiti digitalne tehnologije, a ograničenja u istraživanju seksualnosti (roditelja i nastavnika) nisu se pokazala izrazito učinkovitima. Zajednički rad koji uključuje istraživanje pozitivnih aspekata online seksualnog istraživanja, uz priznanje povezanih rizika, promicanje sigurne upotrebe interneta za seksualno istraživanje i poticanje zdrave komunikacije, mogao bi dobro doći praktičarima, pa zaslužuje daljnje kritičko istraživanje.

Nije sporno da školsko osoblje i uprave moraju međusobno surađivati kako bi utjecali na ekološki kontekst. Prvo, škole bi trebale uključiti roditelje u svoje odbore za sigurnost škole i raditi zajedno na koordinaciji roditeljskih vještina u upotrebi tehnologije i razumijevanja seksualnosti djece. Drugo, škole bi trebale nastaviti surađivati s lokalnim zajednicama kako bi osigurale da mladi i njihove obitelji znaju gdje potražiti pomoć, npr. ako se seksualni sadržaj proslijedi bez pristanka djeteta i kako se tada zaštititi. Treće, školski administratori trebali bi blisko surađivati s lokalnim medijima kako bi istaknuli svoje inicijative za prevenciju nedobrovoljnoga sudjelovanja u sekstingu i promovirali sudjelovanje zajednice. Konačno, mladi učenici također bi trebali biti aktivno uključeni u napore za razumijevanje seksualnosti, kako bi ponudili svoj uvid u prevenciju negativnih ishoda sekstinga i upoznali na učinkovite načine istraživanja seksualnosti. U tom kontek-

stu, važno je naglasiti da u Hrvatskoj postoje relevantni resursi koji mogu biti korisni roditeljima i učenicima. Primjeri takvih materijala uključuju obrazovne inicijative i smjernice dostupne u Agenciji za elektroničke medije, UNICEF-u te organizacijama koje se bave prevencijom nasilja i promicanjem medijske pismenosti (npr. Mandić i Radić Bursać, 2020).

ZAKLJUČAK

U ovom preglednom radu objedinjene su studije koje pružaju uvid u čimbenike koji pridonose sekstingu među adolescentima. Prikazani nalazi ističu složenost fenomena sekstinga te ga treba promatrati iz holističke perspektive. Naime, kako bi se izašlo iz okvira isključivo individualnih karakteristika, škole i zajednice trebale bi provoditi preventivne i kolektivne aktivnosti usmjerene na smanjenje čimbenika koji dovode do rizičnih oblika sekstinga (npr. uključivanje roditelja u školske aktivnosti, promicanje sigurne upotrebe interneta, planiranje aktivnosti za jačanje odnosa između učenika i nastavnika itd.).

Financiranje

Ovaj rad financirala je Hrvatska zaklada za znanost projektom UIP – 2020 – 02 – 3553.

BILJEŠKE

¹ Detaljan prikaz istraživanja i nalaza dostupan je na zahtjev autoru rada.

² Radi se o samo jednoj belgijskoj pokrajini, Flandriji.

LITERATURA

Ajzen, I. (2014). The theory of planned behavior is alive and well, and not ready to retire: A commentary on Sniehotta, Presseau, and Araújo-soares. *Health Psychology Review*, 9(2), 131–137. <https://doi.org/10.1080/17437199.2014.883474>

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>

Atwood, R. M., Beckert, T. E. i Rhodes, M. R. (2017). Adolescent problematic digital behaviors associated with mobile devices. *North American Journal of Psychology*, 19(3), 659–684.

Barrense-Dias, Y., Chok, L., Stadelmann, S., André, A., Berchtold, A. i Suris, J.-C. (2022). Sending one's own intimate image: Sexting among middle-school teens. *Journal of School Health*, 92(4), 353–360. <https://doi.org/10.1111/josh.13137>

Baumgartner, S. E., Sumter, S., Peter, J. i Valkenburg, P. (2012). Identifying teens at risk: Developmental pathways of online and offline sexual risk behavior. *Pediatrics*, 130(6), 1489–1496. <https://doi.org/10.1542/peds.2012-0842>

Baumgartner, S. E., Sumter, S. R., Peter, J., Valkenburg, P. M. i Livingstone, S. (2014). Does country context matter? Investigating the predictors of teen sexting across Europe. *Computers in Human Behavior*, 34, 157–164. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.01.041>

Beckmeyer, J. J., Herbenick, D., Fu, T. C., Dodge, B., Reece, M. i Fortenberry, J. D. (2019). Characteristics of adolescent sexting: Results from the 2015 national survey of sexual health and behavior. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 45(8), 767–780. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2019.1613463>

Bianchi, D., Baiocco, R., Lonigro, A., Morelli, M., Chirumbolo, A. i Laghi, F. (2023). Love in quarantine: Sexting, stress, and coping during the COVID-19 lockdown. *Sexuality Research and Social Policy*, 20, 465–478. <https://doi.org/10.1007/s13178-021-00645-z>

Bianchi, D., Morelli, M., Baiocco, R., Cattelino, E., Laghi, F. i Chirumbolo, A. (2019). Family functioning patterns predict teenage girls' sexting. *International Journal of Behavioral Development*, 43(6), 507–514. <https://doi.org/10.1177/0165025419873037>

Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513–531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>

Bronfenbrenner, U. (1979). *Ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674028845>

Campbell, S. W. i Park, Y. J. (2014). Predictors of mobile sexting among teens: Toward a new explanatory framework. *Mobile Media & Communication*, 2(1), 20–39. <https://doi.org/10.1177/2050157913502645>

Confalonieri, E., Cucci, G., Olivari, M. G., Parise, M., Borroni, E. i Villani, D. (2020). What are you sexting? Parental practices, sexting attitudes and behaviors among Italian adolescents. *BMC Psychology*, 8(1), 63. <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00425-1>

Dake, J. A., Price, D. H., Mazriaz, L. i Ward, B. (2012). Prevalence and correlates of sexting behaviour in adolescents. *American Journal of Sexuality Education*, 7(1), 1–15. <https://doi.org/10.1080/15546128.2012.650959>

Dodaj, A., Sesar, K. i Jerinić, S. (2019). A prospective study of high school adolescent sexting behavior and psychological distress. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 154(2), 111–128. <https://doi.org/10.1080/00223980.2019.1666788>

Dodaj, A., Sesar, K. i Novak, T. (2022). A cross-cultural examination of the sexting motives and attitudes: Bosnia and Herzegovina vs. Croatia. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1. <https://doi.org/10.1155/2022/7606949>

Gil-Llario, M. D., Morell-Mengual, V., García, C. G. i Ballester-Arnal, R. (2020). The phenomenon of sexting among Spanish teenagers: Prevalence, attitudes, motivations and explanatory variables. *Anales de Psicología*, 36(2), 210–219. <https://doi.org/10.6018/analesps.390481>

Gregg, D., Somers, C. L., Pernice, F. M., Hillman, S. B. i Kernsmith, P. (2018). Sexting rates and predictors from an urban Midwest high school. *Journal of School Health*, 88(6), 423–433. <https://doi.org/10.1111/josh.12628>

Hinduja, S. i Patchin, J. W. (2012). *School climate 2.0: Preventing cyberbullying and sexting one classroom at a time*. Corwin Press. <https://doi.org/10.4135/9781506335438>

Howard, D., Jarman, H. K., Clancy, E. M., Renner, H. M., Smith, R., Rowland, B., Toumbourou, J. W., Fuller-Tyszkiewicz, M. i Klettke, B. (2023). Sexting among Australian adolescents: Risk and protective factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 52(10), 2113–2130. <https://doi.org/10.1007/s10964-023-01827-1>

Hunter, S. C., Russell, K., Pagani, S., Munro, L., Pimenta, S. M., Marín-López, I., Hong, J. S. i Knifton, L. (2021). A social-ecological approach to understanding adolescent sexting behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 50(6), 2347–2357. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-01988-9>

Huntington, C. i Rhoades, G. (2023). Associations of sexting with dating partners with adolescents' romantic relationship behaviors and attitudes. *Sexual and Relationship Therapy*, 38(4), 780–795. <https://doi.org/10.1080/14681994.2021.1931096>

Kandel, D. B. (1986). Processes of peer influences in adolescence. U Silbereisen, R. K., Eyferth, K. i Rudinger, G. (Ur.), *Development as action in context*. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-662-02475-1_11

Klettke, B., Hallford, D. J. i Mellor, D. J. (2014). Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical Psychology Review*, 34(1), 44–53. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.10.007>

Lebedíková, M., Oliveira-Araujo, R., Mýlek, V., Smahel, D. i Dedkova, L. (2024). The reciprocal relationship between consensual sexting and peer support among adolescents: A three-wave longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, 152, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.108048>

Lee, C.-H., Moak, S. i Walker, J. T. (2013). Effects of self-control, social control, and social learning on sexting behavior among South Korean youths. *Youth & Society*, 48(2), 242–264. <https://doi.org/10.1177/0044118X13490762>

Lippman, J. R. i Campbell, S. W. (2014). Damned if you do, damned if you don't ... if you're a girl: Relational and normative contexts of adolescent sexting in the United States. *Journal of Children and Media*, 8(4), 371–386. <https://doi.org/10.1080/17482798.2014.923009>

Maheux, A. J., Evans, R., Widman, L., Nesi, J., Prinstein, M. J. i Chouklas-Bradley, S. (2019). Popular peer norms and adolescent sexting behavior. *Journal of Adolescence*, 78(1), 62–66. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.12.002>

Mandić, S. i Radić Bursać, S. (2020). *Sexting & sextortion*. Dani medijske pismenosti. Agencija za elektroničke medije i UNICEF. <https://medijskapismenost.hr>

Martinez-Prather, K. i Vandiver, D. M. (2014). Sexting among teenagers in the US: A retrospective analysis of identifying motivating factors, potential targets, and the role of a capable guardian. *International Journal of Cyber Criminology*, 8(1), 21–35.

Oriza, I. I. D. i Hanipraja, M. A. (2020). Sexting and sexual satisfaction on young adults in romantic relationship. *Psychological Research on Urban Society*, 3(1), 30–39. <https://doi.org/10.7454/proust.v3i1.61>

Reed, E., Salazar, M., Behar, A. I., Agah, N., Silverman, J. G., Minnis, A. M., Rusch, M. L. A. i Raj, A. (2019). Cyber sexual harassment: Prevalence and association with substance use, poor mental health, and STI history among active adolescent girls. *Journal of Adolescence*, 75(1), 53–62. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.07.005>

Reed, L. A., Boyer, M. P., Meskunas, H., Tolman, R. M. i Ward, L. M. (2020). How do adolescents experience sexting in dating relationships? Motivations to sext and responses to sexting requests from dating partners. *Children and Youth Services Review*, 109, 104696. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104696>

Rice, E., Craddock, J., Hemler, M., Rusow, J., Plant, A., Montoya, J. i Kordic, T. (2018). Associations between sexting behaviors and sexual behaviors among mobile phone-owning teens in Los Angeles. *Child Development*, 89(1), 110–117. <https://doi.org/10.1111/cdev.12837>

Ringrose, J., Harvey, L., Gill, R. i Livingstone, S. (2013). Teen girls, sexual double standards and 'sexting': Gendered value in digital image exchange. *Feminist Theory*, 14(3), 305–323. <https://doi.org/10.1177/1464700113499853>

Romo, D. L., Garnett, C., Younger, A. P., Stockwell, M. S., Soren, K., Catalozzi, M. i Neu, N. (2017). Social media use and its association with sexual risk and parental monitoring among a primarily Hispanic adolescent population. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 30(4), 466–473. <https://doi.org/10.1016/j.jpjag.2017.02.004>

Rousaki, A. (2022). *Adolescents, sexting and consent: A discursive approach*. [Doktorska disertacija, Nottingham Trent Sveučilište]. IRep Open. <https://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/49540/1/AnastasiaRousaki%202023.pdf>

Setty, E. (2019). Meanings of bodily and sexual expression in youth sexting culture: Young women's negotiation of gendered risks and harms. *Sex Roles*, 80(9–10), 586–606. <https://doi.org/10.1007/s11199-018-0957-x>

Shoemaker, P. J., Tankard, J. W. Jr. i Lasorsa, D. L. (2004). *How to build social science theories*. Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781412990110>

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S. i Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01ofo>

Smith, G. T. i Anderson, K. G. (2001). Adolescent risk for alcohol problems as acquired preparedness: A model and suggestions for intervention. U P. M. Monty, S. M. Colby i T. A. O'Leary (Ur.), *Adolescents, alcohol, and substance abuse: Reaching teens through brief interventions* (str. 109–141). Guilford Press.

Steinberg, D. B., Simon, V. A., Victor, B. G., Kernsmith, P. D. i Smith-Darden, J. P. (2019). Onset trajectories of sexting and other sexual behaviors across high school: A longitudinal growth mixture modeling approach. *Archives of Sexual Behavior*, 48(8), 2321–2331. <https://doi.org/10.1007/s10508-019-1414-9>

Temple, J. R., Le, V. D., van den Berg, P., Ling, Y., Paul, J. A. i Temple, B. W. (2014). Brief report: Teen sexting and psychosocial health. *Journal of Adolescence*, 37(1), 33–36. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.10.008>

Touloupis, T. (2024). School Prevention of non-consensual sexting among middle adolescents: Does sexual preoccupation awareness matter? *Frontiers in Psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1384620>

Valido, A., Espelage, D. L., Hong, J. S., Rivas-Koehl, M. i Robinson, L. E. (2020). Social-ecological examination of non-consensual sexting perpetration among U.S. adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(24), 9477. <https://doi.org/10.3390/ijerph17249477>

Van Ouytsel, J., Walrave, M. i Ponnet, K. (2019a). Sexting within adolescents' romantic relationships: How is it related to perceptions of love and verbal conflict? *Computers in Human Behavior*, 97, 216–221. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.03.029>

Van Ouytsel, J., Walrave, M. i Ponnet, K. (2019b). An exploratory study of sexting behaviors among heterosexual and sexual minority early adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 65(5), 621–626. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2019.06.003>

Van Ouytsel, J., Ponnet, K., Walrave, M. i d'Haenens, L. (2017). Adolescent sexting from a social learning perspective. *Telematics and Informatics*, 34(1), 287–298. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.05.009>

West, J. H., Lister, C. E., Hall, P. C., Crookston, B. T., Snow, P. R., Zvietcovich, M. E. i West, R. P. (2014). Sexting among Peruvian adolescents. *BMC Public Health*, 14, 811. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-811>

Wolak, J. i Finkelhor, D. (2011). *Sexting: A typology*. Crimes Against Children Research Center. Preuzeto s <https://scholars.unh.edu/ccrc/48>

Wood, M., Barter, C., Stanley, N., Aghtaie, N. i Larkins, C. (2015). Images across Europe: The sending and receiving of sexual images and associations with interpersonal violence in young people's relationships. *Children and Youth Services Review*, 59, 149–160. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.11.005>

A Review of Biopsychosocial Factors Associated with Sexting in Adolescents

Arta DODAJ
University of Zadar, Department of Psychology,
Zadar, Croatia

Over the last ten years, research on sexting among adolescents has increased significantly, leading to significant progress in understanding its correlates. The aim of this review is to provide a comprehensive overview of the biopsychosocial risk and protective factors of adolescent sexting behaviour. The analysis includes 36 empirical studies identified through searches of EBSCO, PubMed, Web of Science and Scopus databases and published up to 18 April 2025, examining various predictors of sexting in line with the

biopsychosocial model. This literature review shows that individual factors include socio-demographic variables, personality traits such as impulsivity and sensation-seeking, propensity for risky behaviour, substance use and psychological difficulties. Contextual factors include family dynamics such as parental control and communication, norms and peer pressure, as well as factors related to intimate partners and the school environment with known prevention programmes. Broader contextual factors such as cultural norms are also significantly associated with sexting. Recommendations are made for future research and practice to better understand sexting among adolescents. This includes the need for integrated interventions that address a variety of factors that occur in adolescents who engage in various forms of sexting.

Keywords: sexting, bioecological model, adolescents, individual factors, relationship factors, contextual factors

Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial